

FORSKNING. Fyra av sex medicinska fakulteter i Sverige saknar nedskrivna regler mot att deras forskare medverkar i spökskrivna artiklar. Samtidigt visar ny forskning att närmare var tionde vetenskaplig artikel i världens mest inflytelserika medicinska tidskrifter kan vara spökskriven.

TEXT: FREDRIK HEDLUND

Medicinska fakulteter saknar regler mot spökskrivning

De medicinska fakulteterna vid Sahlgrenska akademien, Uppsala och Lunds universitet och Hälsouniversitetet i Linköping saknar egna skriftliga riktlinjer för hur deras medicinska forskare får, och inte får, medverka som författare i vetenskapliga artiklar. Det visar en webbenkät som Läkartidningen gjort. I Lund och Linköping har fakulteterna visserligen webbsidor som länkar till olika befintliga riktlinjer för vetenskaplig publicering, men inga egna nedskrivna riktlinjer.

– Vi förutsätter att handledare och seniorer är medvetna om de regler som finns. Vid de forskarutbildningskurser som vi har tar vi upp de publiceringsnormer som finns, säger professor Mats Hammar, dekanus vid Hälsouniversitetet i Linköping.

Att spökskrivning av framför allt läkemedelsstudier förekommer står utom allt tvivel. I USA rullas just nu en härva upp där läkemedelsföretaget Wyeth anlidade en skrifvarfirma för att författa positiva vetenskapliga artiklar om hormonbehandling vid klimakteriet [1, 2]. I 26 artiklar publicerade i vetenskapliga tidskrifter mellan 1998 och 2005 framhölls fördelarna med Wyeths klimakteriehor-

FAKTA

Ur riktlinjer för vetenskaplig publicering fastställda av fakultetsnämnden vid Umeå universitet den 23 april 2008

Meriterad till författarskap är den som:

1. lämnat påtagliga och intellektuella bidrag till projektets idé och design *eller* datainsamling, analys och tolkning av data
 2. skrivit utkast till artikeln, *eller* kritiskt reviderat utkastet vad avser intellektuellt viktigt innehåll
 3. slutligt godkänt artikeln inför publicering
- Punkterna 1, 2 och 3 ska samtliga vara uppfyllda. Den som uppfyller kvalifikationerna enligt punkterna 1–3 ovan *skall vara* medförfattare.

för bröstcancer konsekvent tonades ned.

Huvudförfattarna i de publicerade artiklarna var ofta professorer i obstetrik och gynekologi som kontaktades av skrifvarfirman när artikeln redan var skriven. Wyeth betalade skrifvarföretaget 175 000 kronor per artikel.

I en osande ledare skriver redaktörerna för PLoS Medicine att det är »en av de mest motbjudande uppvisningarna någonsin av systematisk manipulation och missbruk av vetenskaplig publicering genomförd av läkemedelsindustrin och deras kommersiella partners« [2].

Men det är långt ifrån första gången spökskrivning inom medicinen visats. Förra året avslöjades ett flertal exempel på att läkemedelsföretag hade anlitat skrifvarfirmor

för att göra grovjobbet och styra slutsatserna, bland annat i studier av det sedermera indragna smärtmedlet Vioxx [3-5]. Ett mått på omfattningen är att det i USA finns dusintals företag som lever på att skriva vetenskapliga artiklar åt läkemedelsföretagen [1].

Och de spökskrivna artiklarna är effektiva, de tar sig ända in på sidorna i världens mest inflytelserika vetenskapliga tidskrifter. Redaktörerna för tidskriften JAMA redovisade nyligen en anonym webbenkät med närmare 900 författare till artiklar publicerade i de stora medicinska tidskrifterna JAMA, NEJM, Lancet, Annals of internal medicine, Nature medicine och PLoS Medicine under 2008 [Catherine DeAngelis, pers medd; 2009] [6]. Resultatet visar att 8 procent av artiklarna var skrivna av nå-

gon som inte stod med i författarlistan allra sämst var det i NEJM där 11 procent av artiklarna var spökskrivna. Totalt sett var det visserligen en minskning i omfattning jämfört med en liknande undersökning från 1996 då 12 procent av artiklarna var spökskrivna, men det är ändå alltför vanligt, menar både tidskriftsredaktörerna och svenska bedömare.

– Det är ju åt helvete, det är den enda slutsatsen man kan dra. I så fall är vi ännu mera manipulerade än vad vi vet, säger professor Ulf Smith, vice dekanus vid Sahlgrenska akademien och ordförande i fakultetens råd för forskningsfrågor.

Både Mats Hammar och Ulf Smith menar att skriftliga riktlinjer mot spökskrivning är viktigt, men att frågan har blivit eftersatt på deras fakulteter. De tänker därför båda verka för att det införs även hos dem.

– Har man skriftliga riktlinjer är det lättare att vidta åtgärder. Går man emot det skriftliga regelverket har man åtminstone möjlighet att ge något slags disciplinpåföljd, säger Ulf Smith.

De enda två fakulteter i Sverige som har skriftliga riktlinjer är den vid Umeå universitet och den vid Karolinska institutet. Den medi-

Foto: Scanpix

Skrivet av en oberoende forskare, eller en anlitad spöskrivare?

cinska fakultetsnämnden vid Umeå universitet antog redan i april i fjol sina skriftliga riktlinjer för vetenskaplig publicering.

– Spöskrivning var en av aspekterna när vi tog fram våra riktlinjer, säger professor Bengt Järholm, dekanus för den medicinska fakulteten vid Umeå universitet.

– Vi som representerar akademien har ett väldigt stort ansvar att motarbeta spöskrivning. Och uppmärksamheten kring detta förra året fick etikrådet att ta fram våra riktlinjer, säger professor Harriet Wallberg-Henriksson, rektor för Karolinska institutet, som fastställde sina riktlinjer för medförfattarskap i december i fjol.

Hon menar att tydliga riktlinjer som följs upp med disciplinåtgärder vid brott mot dem är det bästa sättet för universiteten att försöka minska förekomsten av spöskrivning.

I USA, där ett flertal namn-

»Det är ju åt helvete, det är den enda slutsatsen man kan dra.«

givna forskare har ertappats med att sätta sina namn på spöskrivna artiklar, börjar tålamodet nu tryta just på grund av att universiteten inte har vidtagit några åtgärder mot forskarna. Till en del beror det på att det inte har funnits tydliga regler. Varken universitetet i Columbia eller New York University, som båda har forskare som figurerar i Wyeth-härvan, har haft några skrivna regler mot spöskrivning. I Columbia inrättades en policy i januari i år och i New York håller fakultetsledningen på att ta fram en.

Den republikanske senatoren Charles Grassley från Iowa sätter därför nu press på amerikansk klinisk forsk-

nings främsta finansierare, National Institutes of Health (NIH) med ett förslag om att strypa medlen till de forskare som inte följer reglerna [7].

– Om det fullföljs kommer det sannolikt att sätta stopp för en hel del av spöskrivningen där. Som amerikansk forskare har man inte råd att förlora ett NIH-anslag, säger Harriet Wallberg-Henriksson.

Men samma möjlighet finns inte i Sverige, eftersom väldigt lite av den kliniska forskningen finansieras med allmänna medel. Här handlar det i stället om »name and shame«, menar fakultetscheferna.

– De riktigt tunga straffen i det här sammanhanget är ju när det offentliggörs och blir till kollektiva fördömanden, säger Bengt Järholm. ■

REFERENSER

1. Singer N. Medical papers by ghostwriter pushed therapy. New York Times. 2009 Aug 5. <http://www.nytimes.com/2009/08/05/health/research/05ghost.html>

2. The PLoS Medicine Editors. Ghostwriting: The dirty little secret of medical publishing that just got bigger. PLoS Med 2009;6(9): e1000156. <http://www.plosmedicine.org/article/info:doi/10.1371/journal.pmed.1000156>

3. Ross JS, Hill KP, Egilman DS, Krumholz HM. Guest authorship and ghostwriting in publications related to rofecoxib. A case study of industry documents from rofecoxib litigation. JAMA. 2008;299(15):1800-12.

4. Psaty BM, Kronmal RA. Reporting mortality findings in trials of rofecoxib for Alzheimer disease or cognitive impairment: a case study based on documents from rofecoxib litigation. JAMA. 2008;299(15):1813-7.

5. Hill KP, Ross JS, Egilman DS, Krumholz HM. The ADVANTAGE seeding trial: a review of internal documents. Ann Intern Med. 2008;149:251-8.

6. Wilson D, Singer N. Ghostwriting is called rife in medical journals. New York Times. 2009 Sep 11. <http://www.nytimes.com/2009/09/11/business/11ghost.html>

7. Singer N. Senator moves to block medical ghostwriting. New York Times. 2009 Aug 19. <http://www.nytimes.com/2009/08/19/health/research/19ethics.html> Medicinska fakulteter saknar regler mot spöskrivning